
Bognoter

Berger, Peter: **Man Hunt: The Ten-year Search for bin Laden – from 9/11 to Abbottabad.** *Crown 2012, 384 s.* Osama bin Ladens sidste ord var formentlig “Du skal ikke tænde lyset”, som han sagde til en af sine koner, da amerikanske elitesoldater trængte ind i hans skjulested i Abbottabad i Pakistan. Det fremgår af den grundigt researchede bog om den 10 år lange jagt på al-Qaedas leder. Omkring en halv milliard dollar kom jagten til at koste, men det var en forbavsende lille gruppe, som gennemførte aktionen, der førte til likvidering af bin Laden. De opererede i stor usikkerhed. Nogle vurderede, at der kun var 40 procents chance for, at bin Laden var i bygningen, andre mente op til 80 procent. Berger har talt med mange af menneskejægerne, og den tidligere tv-journalist har udviklet sig til en af de mest pålidelige inden for den omfattende al-Qaeda forskning.

Bogason, Peter: **Koldkrigerens hemmelighed – Roman,** *Snorres Forlag 2012, 293 s.*

Handlingen i romanen udspiller sig primært i et særdeles realistisk skildret torpedobådsmiljø i nogle år før og efter 1970; men med skildringer af specielt DDR’s spionage i Danmark og af Forsvarets Efterretningstjenestes indsats og med sidelys på presse og politik trækkes der tråde

op gennem 1980’ernes fodnotestagsmål til en dramatisk afslutning i 2002 og et efterspil i 2008. Krumtappen i plottet er en helt usandsynligt indviklet og mislykket overdragelse af vigtige militære oplysninger fra en DDR-agent til en anden. Denne urimelighed rokker dog ikke ved, at bogen giver et letlæst og troværdigt billede af Den Kolde Krigs sidste 20 år som de oplevedes i forsvaret. Det er også grunden til, at vi undtagelsesvis har valgt at omtale en roman i *Udenrigs’* bogsektion.

Busch, Mikael: **Knud og Vera. Et stasi-drama.** *Peoples Press 2012, 350 s.* ISBN: 9788770557122

Knud er dansker og Vera er tysker. De elskede angiveligt hinanden, men han spionerede imod hende for Stasi. En debatprovokerende bog om det ultimative forræderi. Vera Wollenberger opdager i 1991, at hun i årevis er blevet forrådt af sin mand, den danskfødte digter Knud. Siden parrets første romance i 1980 har han fungeret som hemmelig meddeler for DDR’s sikkerhedstjeneste, Stasi. Han har spioneret og konspireret og givet Stasi et forsprog i kampen mod Vera og hendes allierede blandt DDR’s systemkritikere. Nu skal vi vel skilles, er Knuds lakoniske reaktion, da han to år efter Murens fald bliver konfronteret med fortidens synder.

Bogen er en dokumentarisk beretning om grænseløst bedrag og helt almindeligt dobbeltliv i overvågningsstaten DDR. Gennem interviews og aktindsigt i Stasis arkiver rekonstruerer Mikael Busch, hvordan Knud Wollenberger som ung lader sig indrullere i Stasi og snart demonstrerer sit talent for agentvirksomhed i Østberlins diplomatmiljø, inden han i 1980'erne bliver tilknyttet sikkerhedstjenestens nøgleafdeling XX, der bekæmper den indre opposition. Her yder Knud mod honorar en vital indsats i det vaklende regimes bestræbelse på at undertrykke dets indre fjender. Bogen dokumenterer Knud Wollenbergers agentvirksomhed akt for akt, men indrammer også skæbnefortællingen om Knud og Vera i et portræt af et orwellsk samfund, hvor professionelt angiveri blev en norm.

Gram-Skjoldager, Karen: **Fred og folkeret. Dansk internationalistisk udenrigspolitik 1899-1939.** *Museum Tusulanums Forlag, København 2012, 539 s.*

Karen Gram-Skjoldager påviser hvordan den internationalistiske tænkning nåede de liberale danske fredsbevægelser i 1880'erne og fik en fremtrædende plads i dansk udenrigspolitik frem til Anden Verdenskrig. Hun nuancerer den udbredte opfattelse, at dansk udenrigspolitik i første halvdel af det 20. århundrede var passiv og tilpasningsorienteret ved at udforske Danmarks politik i

bl.a. Folkeforbundet. Dansk udenrigspolitik frem til Anden Verdenskrig var ifølge Karen Gram-Skjoldager kendetegnet ved et komplekst samspil mellem langsigtede idealistiske målsætninger på den ene side og stærke tilpasningsorienterede hensyn på den anden. Bogen tegner også et nyt, nuanceret portræt af den radikale udenrigsminister Peter Munch.

Haslam, Jonathan: **Russia's Cold War. From the October Revolution to the Fall of the Wall.** *New Haven and London: Yale University Press, 2011, 523 s.*

Haslam, professor i internationale relationers historie i Cambridge og en veteran i udforskningen af sovjetisk historie, giver en meget grundig og forfriskende analyse af den kolde krigs tilblivelse og udvikling helt frem til dens afslutning med Murens fald og foreningen af Tyskland. Han sidestiller Stalins pres på Tyrkiet og Iran med dennes manøvrer mod Danmark: den sovjetiske besættelse af Bornholm i 1945-46. Det understreger, at Danmark befandt sig i en åben historisk situation med afslutningen på den tyske besættelse. Det var med andre ord ikke uden sværdslag, at Sovjetunionen overlod Danmark til de vestlige stormagter. Stalin var fræk nok til efter få dages sovjetisk krigsførelse mod japanerne at forlange plads ved højbordet ved Japans kapitulation. Da han blev nægtet det og måtte indse, at USA havde

fat i den lange ende, svarede han få år efter med Koreakrigen. Haslam bruger ord som 'risky' og 'gamble' om Stalins vilje til at trodse vestmagterne – tænk også på Berlinblokaden 1948-49. Haslam har en opsigtsvækkende tolkning af Afghanistan som en art fælde, som USA lokkede Sovjetunionen i. I konklusionen drøfter han de modstridende tolkninger af den kolde krig og forklarer sit valg af titlen *Russia's Cold War*. Stalin var ifølge Haslam en nødvendig, men ikke tilstrækkelig forudsætning for den kolde krig mellem Vesten og den bolsjevikiske rådunion. Dramaet begyndte i 1917 med Oktoberrevolutionen, der bragte et fanatisk regime til magten, hvis tropper så snart de satte foden på udenlandsk jord systematisk ødelagde det repræsentative demokrati og det marked, der var dets økonomiske grundlag.

Holland, Tom: **In the Shadow of the Sword: The Birth of Islam and the Rise of the Global Arab Empire.**

Doubleday 2012, 544 s. ISBN-13: 978-0385531351

Bogen behandler den sene antik frem til 600 og viser, hvordan islam udviklede sig op til omkring år 800. Det meste af bogen er en introduktion til og historisk overblik over islams forhistorie. Sidste tredjedel ser på islams rødder. Forfatteren er åbenlyst skeptisk omkring historien om Mekka. Han tror ikke, at profeten Muhammed nogensinde satte

sine ben der. Bogen er fremhævet af anmeldere for sin enorme mængde af fakta om islams oprindelse og som introduktion til den sene antik, især den persiske.

Lewis, Bernard og Buntzie Ellis Churchill: **Notes on a Century: Reflections of a Middle East.** *Viking Adult 2012, 400 s. ISBN: 978-0670023530*

Den 95-årige Mellemøstenhistoriker Bernard Lewis genkalder personlige hændelser set i historiens lys og reflekterer over det at være jøde og over historikerprofessionen. Han tager en række personlige opgør, bl.a. med Mellemøstenkommentatoren Edward Said. Han genoplever 1930'ernes Europa, arbejdet for britisk efterretningstjeneste under Anden Verdenskrig, en akademiske karriere, hvor han flytter til Princeton USA og Golfkrigene, fulgt af 9/11. Bogen er en blanding af memoarer, noter, politiske essays og strøtanker om Mellemøstens historier, krydret med forfatterens favoritanekdoter fra et liv som fortrolig og rådgiver for politiske leder. En meget anderledes bog end hans akademiske udgivelser, men også fyldt med analyser.

Nielsen, Jørgen Steen: **Den store omstilling. Fra systemkrise til grøn økonomi.** *Informations Forlag 2012, 222 s. ISBN: 9788775143627*

Den økonomiske krise er langt fra kun økonomisk. At den i høj grad

også er social og politisk, giver denne bog et fint overblik over. Den bør få rigtig mange læsere, herunder de mange, der ser det som en gåde, at Danmark og store dele af Europa stadig er dækket af mørke økonomiske skyer og venter økonomisk gråvejrs de næste tre-fire år. Traditionelle økonomer har forsøgt at bibringe forbrugere optimisme, så de bruger mere, og forudset, at opsvinget snart, meget snart, er på vej. På en klar og overbevisende måde beskriver Jørgen Steen Nielsen, at vi er vidner til en dybere systemkrise, hvor en række forbundne globale kriser – for finanserne, for klimaet, for råstofferne og for fødevarerne – spiller selvforstærkende sammen og alle afspejler, at den globale økonomi er i færd med at overskride sine naturgivne grænser.

Nielsen, Svend Roed og Jacob Graves Sørensen: **Brasilien – en ny stormagt.** *Columbus, København 2012, 160 s.*

I forordet angives, at anledningen til at skrive bogen har været Brasiliens ny rolle som stormagt. I første kapitel gennemgås de store træk i Brasiliens historie, fra 'opdagelsen' år 1500 til Cardoso-regeringernes reformarbejde 1995-2003. I de næste kapitler kommer forfatterne vejen rundt i de fire samfundsfaglige områder: Politologi, økonomi, sociologi og international politik. Disse kapitler beskæftiger sig primært med Lula-perioden 2003-2011 og

det første år af Dilma Vana Rousseffs præsidentperiode. Alle afsnit er spækket med figurer og tabeller, som giver et hurtigt overblik over stoffet. Bogen henvender sig i første række til elever på samfundsfag A-niveau i det almene gymnasium og studerende på de videregående uddannelsers introduktionsniveau. Af samme grund har forfatterne lagt vægt på at præsentere en række obligatoriske samfundsfaglige teorier og begreber inden for de fire områder. Men bogen kan med udbytte læses af enhver med kommercielle eller politiske interesser i Brasilien.

Piscot, Patrick: **Flugten fra Utøya.**

Haase & Sønns Forlag 2012, 128 s.

Hold mig i hånden, ligegyldigt hvad der sker, siger den 18-årige dansker Patrick til veninden, da de har set en mand i politiuniform skyde en 17-årig pige på klos hold på øen Utøya. "Utøya er det sikreste sted at være i Norge lige nu", beroliges de unge på socialdemokratisk ungdoms sommerlejr med efter bombe-sprængningen i Oslos centrum, som Piscot minder om i bogen. Bogen bringer ikke meget nyt om den gennemanalyserede begivenhed. Men historien er levende og godt fortalt om den dramatiske flugt fra øen i en gammel jolle. Og blandt de sigende detaljer er, at da Patrick nogen tid efter får udleveret sine ting fra det efterladte telt: "På tasken hænger der en lap med et nummer, mit navn og påskriften 'lever'".

Robers, Nobert: **Joachim Gauck – Vom Paster zum Präsidenten – Die Biografie.** Koehler & Ameland 2012, s. ISBN: 9783733803889

Joachim Gauck blev valgt til Tysklands præsident 18. marts 2012. Biografien er skrevet i tæt samarbejde med Gauck. Manden fra Rostock, som blev Tysklands statsoverhoved, var aktiv i borgerrets- og demokratibevægelsen i DDR, hvilket han har fået adskillige internationale priser for. Nobert behandler også kritikken af Gauscks udnævnelse til præsident.

Romney, Mitt: **Tro på Amerika. Et forsvar for den amerikanske storhed.** Informations Forlag 2012, 464 s. Oversat af Morten Visby. ISBN:978-87-7514-367-2

Amerikas måske kommende republikanske præsident skildrer i denne bog sit syn på USA's rolle i verden. Han argumenterer for, at et stærkt og magtfuldt USA er nødvendigt for amerikanerne og resten af verden. Nye magtcentre som Kina og Rusland er blomstret op og radikal islam fortsætter med at udgøre en fare mange steder i verden. Ved at trække på historien viser Romney, hvordan USA på flere områder har mistet fremdrift. Det gælder fx inden for produktionen, som længe har været dalende; uddannelsessystemet, som længe ikke har uddannet nok højtspecialiserede professionelle; den finansielle sektor, hvis skadelige praksis førte til den aktuel-

le krise, som er blevet mødt med nedskæringer og afgiftsforhøjelser. USA har brug for fornyelse, understreger Romney: Nye ideer, som kan genskabe den amerikanske styrke. Han foreslår en række enkle løsninger for at genopbygge industrien, skabe arbejdspladser, forbedre uddannelsessystem og genopbygge et militærvæsen, der er nedslidt efter mange års konstant krigsførelse.

Schalamow, Warlam. **Die Auferweckung der Lärche.** Oversat fra russisk af Gabriele Lopold. Marthes & Seitz 2012, 664 s.

4. bind af fortællinger fra straffelejren Kolyma i den nordlige russiske tajga, hvor fanger arbejdede ude hele året, undertiden i minus 50 graders kulde. Værket består af i alt 155 personlige historier. Det er siden 2007 udkommet i nu fire bind. Hver af fortællingerne handler om en lille detalje eller hændelse i det enorme stalinistiske lejrssystem. Eksempelvis en lille historie om tre badedage om ugen for hver fange. Det er "sanitetsstedets direkte tjenstlige pligt". Fangerne blev om aftenen ført til badstuen "efter mange timers arbejde i frost, da alle deres tanker og håb var koncentreret om at komme tilbage og spise og så sove". Forfatteren var i sin ungdom begejstret for kommunismen, og selv efter 16 år i straffelejr kaldte han Sovjetunionen sit land. Han døde på en anstalt for sindslidende i 1982. Schalamow begyndte i hemmelighed at skrive

på værket i sit andet år som fange, hvor han arbejdede som medicinsk assistent på et feltlazaret. Han skrev på værket i 20 år.

Schmidt, D. og S. Heilman: **Aussenpolitik und Aussenwirtschaft der Volksrepublik Kina.** *Springer VS 2012, 201 s.*

Vesten er ved at vænne sig til, at Kina sætter stadig større stempler på det 21. århundrede og både europæere og amerikanere søger at indstille sig på, at vægten forskubbes i verden til fordel for Kina. USA's Barack Obama har vist det med sin nye vending mod Asien. De to Kina-forskere ved Trier Universitet giver flere overraskende svar på udfordringen. Kina er mere kompliceret end det umiddelbart opfattes. Det opruster kraftigt, men bestræber sig (endnu) ikke på global magt. Det vogter mimoseagtigt over, at det vises respekt, men holder sig tilbage med at tage ansvar. "At opretholde indre stabilitet og det Kommunistiske Partis magt, sikring af territorial integritet (Taiwan, Tibet) og konsolidering af den økonomiske udvikling", er alt sammen meget vigtigere for Beijing end at "forsøge at præsentere sig som ansvarfuld stormagt, der er parat til samarbejde".

Schøler Kjær, Helle (red.): **Egypten på vej mod demokrati. Arbejdsmarkedets betydning for det Arabiske Forår.** *Informations Forlag 2012, 144 s. ill. i farve. ISBN:978-87-7514-355-9*

Forud for oprøret på Tahrir-pladsen i den egyptiske hovedstad Kairo gik flere års strejker i hele landet. Det fortsætter, for arbejderne har stadig ikke fået forbedret deres løn- og arbejdsvilkår. Nu er kampen taget til, for demokrati er ikke muligt uden en radikal omfordeling af samfundskagen. Bogen beskriver kampen for demokrati og ytringsfrihed, set fra fagbevægelsen. Op mod 40 procent lever for en tier om dagen eller mindre. En ny fagbevægelse forsøger at vinde fodfæste i Egypten. Imod sig har den både den gamle fagbevægelse, der støttede Mubarak-regimet, det magtfulde militær og Det Muslimske Broderskab. Bidragydere: Pernille Bramming, *Weekendavisen*, Lasse Ellegaard, *Information*, Eva Plesner, bosat i Kairo, Henrik Vistisen, kultursociologi, Helen Hajjaj, tidligere Dansk-Egyptisk Dialoginstitutt i Kairo og Wafaa Osama, Ulandssekretariatet i Kairo.

Shadid, Anthony: **House of Stone.** *Houghton, Mifflin Harcourt 2012, 311 s.*

New York Times' Mellemøstenkorrespondent døde i foråret, og verden mistede dermed en af de bedste formidlere og fortolkere af Mellemøsten. Han var, som *Politikens* Mellemøstenkorrespondent, Marcus Rubin, skrev "med et udtryk på jiddisch – et mench", der tilførte sine historier medmenneskelighed. Han efterlod sig den meget personlige bog

House of Stone. Titlen henviser til et fornemt hus, som hans oldefar byggede i landsbyen Marjayoun i det sydlige Libanon. Shadid dækker krigen med Israel i 2006 fra Beirut og beslutter sig for at tage til Marjayoun, hvor Israel kæmper mod Hizbollah. Oldefaderens hus står der, men ramt af et israelsk raket. Han beslutter at bringe huset tilbage til fortidens storhed. Det giver ham anledning til både at fortælle familiens og Libanons historie. Bogen fortæller om længslen efter fortidens Mellemøsten og især tiden, før Israel eksisterede.

Spencer, Robert: **Did Muhammad Exist? An Inquiry into Islams Obscure Origin.** *Intercollegiate Studies Institute 2012, 254. s. ISBN:978-1610170611*

Forfatteren er direktør for Jihad Watch, en international organisation, der overvåger islamisk fundamentalisme, og forfatter til 12 bøger,

heraf flere bestsellere om islam og Muhammed. I denne bog gransker han kritiske islamforskere, der har sat spørgsmålstegn ved den almindelige fremstilling af Muhammeds karriere. Spencer skriver i bogens indledning: "Med denne bog ønsker jeg ikke at afsløre nyt. I stedet vil jeg gøre et større publikum opmærksom på en stribe forskere, der vovede at undersøge, hvad de til rådighed stående historiske data afdækker om den kanoniserede fortælling om islams oprindelse". Spencer stiller frygtløst det kætterske spørgsmål: Eksisterede Muhammed? "Muhammad optræder faktisk kun fire gange i koranen". Spencer forsøger et reality-tjek for Muhammed i både ahadith (livshistorier) og Sira (biografi). Muhammeds første biografiskriver, Ibn Ishaq, skrev først "mindst 125 år efter hans protagonists død" og alle følgende biografier er baseret på Ishaqs.